

Papildymas

Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimas dėl laisvo asmenų judėjimo yra 2004 m. specialiojo leidimo 11 skyriaus 41 tomo papildymas

SUSITARIMAS**Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimas dėl laisvo asmenų judėjimo**

ŠVEICARIJOS KONFEDERACIJA,

ir

EUROPOS BENDRIJA,

BELGIJOS KARALYSTĖ,

DANIJOS KARALYSTĖ,

VOKIETIJOS FEDERACINĖ RESPUBLIKA,

GRAIKIJOS RESPUBLIKA,

ISPANIJOS KARALYSTĖ,

PRANCŪZIJOS RESPUBLIKA,

AIRIJA,

ITALIJOS RESPUBLIKA,

LIUKSEMBURGO DIDŽIOJI HERCOGYSTĖ,

NYDERLANDŲ KARALYSTĖ,

AUSTRIJOS RESPUBLIKA,

PORTUGALIJOS RESPUBLIKA,

SUOMIJOS RESPUBLIKA,

ŠVEDIJOS KARALYSTĖ,

JUNGTINĖ DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS KARALYSTĖ,

toliau – Susitariančiosios Šalys,

Įsitikinusios, kad laisvas asmenų judėjimas Susitariančiųjų Šalių teritorijose yra pagrindinis harmoningo jų santykių vystymo veiksnys,

Pasiryžusios įgyvendinti laisvą asmenų judėjimą jų teritorijose remiantis Europos bendrijoje taikomomis taisyklėmis,

NUSPRENDĖ SUDARYTI ŠĮ SUSITARIMĄ:

I. PAGRINDINĖS NUOSTATOS*1 straipsnis***Tikslas**

Šio Susitarimo tikslas yra Europos bendrijos valstybių narių ir Šveicarijos piliečiams:

- a) suteikti teisę atvykti, gyventi, dirbti pagal darbo sutartį, verstis savarankiška veikla ir teisę likti Susitariančiųjų Šalių teritorijoje;
- b) palengvinti paslaugų teikimą Susitariančiųjų Šalių teritorijoje ir ypač liberalizuoti trumpalaikių paslaugų teikimą;
- c) priimančioje valstybėje ekonominės veiklos nevykdantiems piliečiams suteikti teisę atvykti ir gyventi Susitariančiųjų Šalių teritorijoje;
- d) sudaryti tokias pačias gyvenimo, įdarbinimo ir darbo sąlygas, kokios yra sudaromos tos šalies piliečiams.

*2 straipsnis***Diskriminacijos uždraudimas**

Vienos Susitariančiosios Šalies piliečiai, teisėtai gyvenantys kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, taikant ir remiantis Susitarimo I, II ir III priedų nuostatomis, nediskriminuojami dėl pilietybės.

*3 straipsnis***Teisė atvykti**

Pagal I priedo nuostatas vienos Susitariančiosios Šalies piliečiams užtikrinama teisė atvykti į kitos Susitariančiosios Šalies teritoriją.

*4 straipsnis***Teisė gyventi ir vykdyti ekonominę veiklą**

Pagal I priedo nuostatas užtikrinama teisė gyventi ir vykdyti ekonominę veiklą, jeigu 10 straipsnyje nenurodyta kitaip.

*5 straipsnis***Paslaugas teikiantys asmenys**

1. Nepažeidžiant kitų Susitariančiųjų Šalių specialiųjų susitarimų, ypač dėl paslaugų teikimo (įskaitant Vyriausybės viešųjų

pirkimų susitarimą tiek, kiek jis apima paslaugų teikimą), paslaugas teikiantys asmenys, įskaitant bendroves pagal I priedo nuostatas, per vienerius kalendorinius metus turi teisę teikti paslaugas kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje ne ilgiau kaip 90 realaus darbo dienų.

2. Paslaugas teikiantys asmenys turi teisę atvykti ir gyventi kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje:

- a) kurioje, pagal 1 dalį arba atsižvelgiant į 1 dalyje minėto susitarimo nuostatas, jie turi teisę teikti paslaugas;
- b) arba, jei neatitinkama a punkte nurodytų sąlygų, tais atvejais, kai atitinkamos Susitariančiosios Šalies kompetentingos valdžios institucijos jiems suteikė leidimą teikti paslaugas.

3. Europos bendrijos valstybių narių ar Šveicarijos piliečiai, kurie atvyksta į Susitariančiosios Šalies teritoriją tik gauti paslaugų, turi teisę atvykti ir gyventi.

4. Šiame straipsnyje nurodytos teisės užtikrinamos pagal I, II ir III priedų nuostatas. 10 straipsnyje numatyti kiekybiniai apribojimai netaikomi šiame straipsnyje nurodytiems asmenims.

*6 straipsnis***Teisė gyventi ekonominės veiklos nevykdantiems asmenims**

Pagal I priedo nuostatas dėl neaktyviųjų asmenų teisė gyventi Susitariančiųjų Šalių teritorijoje užtikrinama ekonominės veiklos nevykdantiems asmenims.

*7 straipsnis***Kitos teisės**

Pagal I priedą Susitariančiosios Šalys numato šias su laisvu asmenų judėjimu susijusias teises:

teisę į vienodą požiūrį kaip ir į tos šalies piliečius dėl galimybės pradėti ir vykdyti ekonominę veiklą ir gyvenimo, įdarbinimo bei darbo sąlygų;

- a) teisę į vienodą požiūrį kaip ir į tos šalies piliečius dėl galimybės pradėti ir vykdyti ekonominę veiklą ir gyvenimo, įdarbinimo bei darbo sąlygų;

- b) teisę į profesinį ir geografinį judumą, suteikiantį galimybę Susitariančiosios Šalies piliečiams laisvai judėti priimančios valstybės teritorijoje ir dirbti pagal pasirinktą profesiją;
- c) teisę likti Susitariančiosios Šalies teritorijoje nutraukus ekonominę veiklą;
- d) šeimos narių teisę gyventi, nepaisant jų pilietybės;
- e) šeimos narių teisę vykdyti ekonominę veiklą, nepaisant jų pilietybės;
- f) teisę įsigyti nekilnojamąjį turtą, jei tai yra susiję su šiuo Susitarimu suteiktomis teisėmis;
- g) pereinamoju laikotarpiu teisę, pasibaigus ekonominei veiklai arba gyvenimo laikotarpiui Susitariančiosios Šalies teritorijoje, grįžti siekiant vykdyti ekonominę veiklą ir teisę pakeisti leidimą laikinai gyventi leidimu nuolat gyventi.

8 straipsnis

Socialinės apsaugos sistemų koordinavimas

Pagal II priedą Susitariančiosios Šalys numato socialinės apsaugos sistemų koordinavimą, kurio tikslas:

- a) užtikrinti vienodo požiūrio principą;
- b) nustatyti taikomus teisės aktus;
- c) susumuoti visus laikotarpius į kuriuos atsižvelgiama pagal atitinkamų šalių nacionalinius teisės aktus, kad būtų galima įgyti ir išsaugoti teisę gauti išmokas ir kad būtų apskaičiuotas tokių išmokų dydis;
- d) mokėti išmokas Susitariančiosios Šalies teritorijoje gyvenantiems asmenims;
- e) skatinti tarpusavio administracinę pagalbą ir valdžios institucijų bei įstaigų bendradarbiavimą.

9 straipsnis

Diplomai, pažymėjimai ir kiti kvalifikaciją patvirtinantys dokumentai

Siekiant palengvinti Europos bendrijos valstybių narių ir Šveicarijos piliečių sąlygas pradėti ir tęsti darbą pagal darbo sutartį ar

verstis savarankiška veikla bei teikti paslaugas, Susitariančiosios Šalys pagal III priedą imasi reikalingų priemonių dėl diplomų, pažymėjimų ir kitų kvalifikaciją patvirtinančių dokumentų abipusio pripažinimo ir Susitariančiųjų Šalių įstatymų bei kitų teisės aktų dėl galimybės pradėti ir tęsti darbą pagal darbo sutartį ar verstis savarankiška veikla bei teikti paslaugas koordinavimo.

II. BENDROSIOS IR BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

10 straipsnis

Pereinamojo laikotarpio nuostatos ir Susitarimo plėtojimas

1. Penkerius metus nuo Susitarimo įsigaliojimo Šveicarija gali taikyti kiekybinius apribojimus teisei vykdyti ekonominę veiklą šioms dviem gyventojų kategorijoms: gyvenantiems ilgiau nei keturis mėnesius, bet trumpiau kaip vienerius metus ir gyvenantiems metus ar ilgiau. Gyvenantiems trumpiau nei keturis mėnesius jokie apribojimai netaikomi.

Nuo šeštų metų pradžios visi Europos bendrijos valstybių narių piliečiams taikomi kiekybiniai apribojimai panaikinami.

2. Susitariančiosios Šalys gali, ne ilgiau kaip dvejų metų laikotarpiu, kontroliuoti į nuolatinę darbo rinką integruotų darbuotojų pirmenybę, darbo užmokestį ir darbo sąlygas, taikomas kitos Susitariančiosios Šalies piliečiams, įskaitant 5 straipsnyje nurodytus paslaugas teikiančius asmenis. Baigiantis pirmiesiems metams Jungtinis komitetas sprendžia, ar reikia toliau taikyti apribojimus. Jis gali sutrumpinti ilgiausiai dvejus metus trunkantį laikotarpį. Kontrolė dėl į nuolatinę darbo rinką integruotų darbuotojų pirmenybės nebus vykdoma paslaugas, kurios buvo liberalizuotos Susitariančiųjų Šalių specialiaisiais susitarimais dėl paslaugų teikimo (įskaitant Susitarimą dėl Vyriausybės vykdomų viešųjų pirkimų tam tikrų aspektų tiek, kiek jis apima paslaugų teikimą) teikiančių asmenų atžvilgiu.

3. Šiam Susitarimui įsigaliojus ir iki penkerių metų laikotarpio pabaigos, Šveicarija, neviršydama bendros kvotos, Europos bendrijos pagal darbo sutartį dirbantiems ir savarankiškai dirbantiems piliečiams kasmet išduoda mažiausiai 15 000 naujų leidimų gyventi, galiojančių metus ar ilgiau, ir 115 500 leidimų gyventi, galiojančių ilgiau nei keturis mėnesius, bet trumpiau nei metus.

4. Nepaisant 3 dalies nuostatų, Susitariančiosios Šalys susitarė dėl tokios tvarkos: jeigu po penkerių metų ir iki 12 metų po Susitarimo įsigaliojimo naujų leidimų gyventi, išduotų Europos bendrijos pagal darbo sutartį dirbantiems ir savarankiškai dirbantiems 1 dalyje minėtų abiejų gyventojų kategorijų piliečiams, skaičius tam tikrais metais 10 % viršija paskutinių trejų metų vidurkį, Šveicarija ateinantiems metams gali vienašališkai apriboti tos kategorijos naujų leidimų gyventi, išduodamų Europos bendrijos pagal darbo sutartį dirbantiems ir savarankiškai dirbantiems piliečiams, skaičių iki pastarųjų trejų metų vidurkio, prie kurio pridedami dar 5 %. Kitais metais skaičius gali būti ribojamas iki to paties lygio.

Nepaisant pirmiau nurodytos pastraipos nuostatų, Europos bendrijos pagal darbo sutartį dirbantiems ir savarankiškai dirbantiems piliečiams išduotų naujų leidimų gyventi, galiojančių metus ar ilgiau, skaičius negali būti mažesnis nei 15 000 per metus, o galiojančių ilgiau nei keturis mėnesius, bet trumpiau nei metus – 115 500 per metus.

5. 1–4 dalyse, ypač 2 dalyje dėl į nuolatinę darbo rinką integruotų darbuotojų pirmenybės ir darbo užmokesčio bei darbo sąlygų kontrolės, nurodytos pereinamojo laikotarpio nuostatos netaikomos pagal darbo sutartį dirbantiems ir savarankiškai dirbantiems asmenims, kuriems šio Susitarimo įsigaliojimo metu leidžiama vykdyti ekonominę veiklą Susitariančiųjų Šalių teritorijoje. Šie asmenys visų pirma naudojami profesiniu ir geografiniu judumu. Asmenys, turintys trumpiau nei metus galiojančius leidimus gyventi, turi teisę atnaujinti leidimus; jei išnaudojami kiekybiniai apribojimai, tai jiems neturi turėti jokio poveikio. Asmenys, turintys metus ar ilgiau galiojančius leidimus gyventi, automatiškai turi teisę pratęsti leidimus. Pagal darbo sutartį dirbantys ir savarankiškai dirbantys asmenys, įsigaliojus Susitarimui, naudojami šio Susitarimo pagrindinėse nuostatose, ypač jo 7 straipsnyje, nustatytais laisvo įsisteigusiu asmenų judėjimo teisėmis.

6. Šveicarija reguliariai ir nedelsdama perduoda Jungtiniam komitetui visus naudingus statistinius duomenis ir informaciją, įskaitant priemones, skirtas įgyvendinti 2 dalį. Susitariančioji Šalis gali prašyti Jungtinio komiteto peržiūrėti padėtį.

7. Pasienio darbuotojams kiekybinių apribojimų negalima taikyti.

8. Pereinamojo laikotarpio nuostatos dėl socialinės apsaugos ir draudimo nuo nedarbo įmokų atgalinio perleidimo yra nustatytos II priedo protokole.

11 straipsnis

Apeliacinių skundų nagrinėjimas

1. Asmenys, kuriems taikomas šis Susitarimas, turi teisę paduoti apeliacinį skundą dėl šio Susitarimo nuostatų taikymo kompetentingoms valdžios institucijoms.

2. Apeliaciniai skundai turi būti nagrinėjami per priimtina laikotarpį.

3. Asmenys, kuriems taikomas šis Susitarimas, gali pateikti apeliacinį skundą dėl sprendimų dėl apeliacinių skundų kompe-

tingai nacionalinei teisminei institucijai arba jei per priimtina laikotarpį nepriimtas sprendimas.

12 straipsnis

Palankesnės nuostatos

Susitarimas netrukdo taikyti jokių palankesnių nacionalinių nuostatų, kurios gali būti taikomos abiejų Susitariančiųjų Šalių piliečiams ir jų šeimos nariams.

13 straipsnis

Neveikimas

Susitariančiosios Šalys įsipareigoja nepriimti kitų ribojančių priemonių, taikomų Susitariančiųjų Šalių piliečiams šio Susitarimo taikymo srityse.

14 straipsnis

Jungtinis komitetas

1. Sudaromas Jungtinis komitetas, kuriame dalyvauja Susitariančiųjų Šalių atstovai. Jis yra atsakingas už Susitarimo valdymą ir tinkamą taikymą. Tuo tikslu jis teikia rekomendacijas. Jis priima sprendimus Susitarime numatytais aplinkybėmis. Jungtinis komitetas savo sprendimus priima bendru susitarimu.

2. Kilus rimtiems ekonominiams ar socialiniams sunkumams, Jungtinis komitetas renkasi bet kurios Susitariančiųjų Šalių prašymu, kad išnagrinėtų atitinkamas priemones siekiant ištaisyti padėtį. Jungtinis komitetas gali nuspręsti, kokių priemonių imtis per 60 dienų nuo prašymo pateikimo dienos. Jungtinis komitetas gali pratęsti laikotarpį. Tokių priemonių taikymo sritis ir trukmė neturi viršyti to laikotarpio, kuris yra būtinas ištaisyti padėtį. Pirmenybė teikiama toms priemonėms, kurios mažiausiai trukdo taikyti šį Susitarimą.

3. Siekdamas tinkamai taikyti Susitarimą Susitariančiosios Šalys reguliariai keičiasi informacija ir, bet kurios šalies prašymu, konsultuojasi Jungtiniame komitete.

4. Jungtinis komitetas į posėdį renkasi pagal poreikius ir kai būtina, bet bent kartą per metus. Kiekviena Šalis gali prašyti sušaukti posėdį. Jungtinis komitetas į posėdį renkasi per 15 dienų nuo prašymo, nurodyto 2 dalyje, pateikimo.

5. Jungtinis komitetas parengia savo darbo tvarkos taisykles, kuriose pateikiama, *inter alia*, informacija apie posėdžių šaukimo tvarką, pirmininko skyrimą ir jo kadenciją.

6. Jungtinis komitetas gali nuspręsti sudaryti bet kurią darbo ar ekspertų grupę, kuri padėtų jam vykdyti pareigas.

15 straipsnis

Priedai ir protokolai

Šio Susitarimo priedai ir protokolai yra neatskiriama jo dalis. Deklaracijos įtraukiamos į Baigiamąjį aktą.

16 straipsnis

Nuoroda į Bendrijos teisę

1. Siekdamas įgyvendinti Susitarime nurodytus tikslus, Susitariančiosios Šalys imasi visų reikiamų priemonių, užtikrinančių, kad jų santykių srityje būtų taikomos teisės ir įsipareigojimai, lygiaverčiai Europos bendrijos teisės aktuose išdėstytoms teisėms ir įsipareigojimams, į kuriuos daroma nuoroda.

2. Tiek, kiek taikant šį Susitarimą taikoma Bendrijos teisės aktų koncepcija, iki jo pasirašymo datos atsižvelgiama į atitinkamą Europos Bendrijų Teisingumo Teismo teisminę praktiką. Nuo šios datos Šveicarija supažindinama su teismine praktika. Siekdamas užtikrinti tinkamą Susitarimo veikimą, Jungtinis komitetas bet kurios Susitariančiųjų Šalių prašymu, nustato tokios teisminės praktikos poveikį.

17 straipsnis

Teisės aktų plėtojimas

1. Susitariančiajai Šaliai pradėjus nacionalinės teisės aktų pakeitimų projekto priėmimo procesą ar institucijų, kurių sprendimų pagal nacionalinę teisę negalima apskūsti teismine tvarka šio Susitarimo taikymo srityje, teisminės praktikos pakeitimo atveju, ši Susitariančioji Šalis apie tai praneša per Jungtinį komitetą kitai Susitariančiajai Šaliai.

2. Jungtinis komitetas keičiasi nuomonėmis dėl šių pakeitimų padarinių tinkamam Susitarimo veikimui.

18 straipsnis

Peržiūra

Jei Susitariančioji Šalis pageidauja pakeisti Susitarimą, ji pateikia pasiūlymą Jungtiniam komitetui. Šio Susitarimo pakeitimai įsigalioja užbaigus atitinkamas vidaus procedūras, išskyrus II ir III

priedų pakeitimus, kurie priimami Jungtinio komiteto sprendimu ir gali įsigaliooti iš karto po tokio sprendimo priėmimo.

19 straipsnis

Ginčų sprendimas

1. Susitariančiosios Šalys gali pateikti su šio Susitarimo aiškiniu ar taikymu susijusius ginčus Jungtiniam komitetui.

2. Jungtinis komitetas gali išspręsti ginčą. Visa informacija, kuri gali būti naudinga užtikrinant nuodugnų situacijos nagrinėjimą siekiant rasti priimtina sprendimą, teikiama Jungtiniam komitetui. Šiuo tikslu Jungtinis komitetas nagrinėja visas galimybes užtikrinti gerą šio Susitarimo veikimą.

20 straipsnis

Ryšys su dvišaliais susitarimais dėl socialinės apsaugos

Jeigu II priede nenurodyta kitaip, Šveicarijos ir Europos bendrijos valstybių narių dvišaliai susitarimai dėl socialinės apsaugos sustabdomi įsigaliojus šiam Susitarimui, jei pastarajame aptariami tie patys klausimai.

21 straipsnis

Ryšys su dvišaliais susitarimais dėl dvigubo apmokestinimo

1. Šio Susitarimo nuostatos nedaro įtakos Šveicarijos ir Europos bendrijos valstybių narių dvišalių susitarimų dėl dvigubo apmokestinimo nuostatoms. Šio Susitarimo nuostatos nedaro įtakos susitarime dėl dvigubo apmokestinimo vartojamai pasienio darbuotojų sąvokai.

2. Jokia šio Susitarimo nuostata negali būti aiškinama taip, kad būtų trukdoma Susitariančiosioms Šalims taikant atitinkamas fiskalinės teisės aktų nuostatas išskirti mokesčių mokėtojus, kurių padėtis, ypač kalbant apie jų gyvenamąją vietą, nėra palyginama.

3. Jokia šio Susitarimo nuostata netrukdo Susitariančiosioms Šalims priimti ar taikyti priemones siekiant užtikrinti apmokestinimą mokesčiais, jų mokėjimą ir veiksmingą susigrąžinimą arba užkirsti kelią vengti mokesčių, remiantis nacionalinių mokesčių teisės aktų nuostatomis ar Šveicarijos ir vienos ar kelių Europos bendrijos valstybių narių susitarimais ar kitais susitarimais dėl mokesčių, kuriais siekiama užkirsti kelią dvigubam apmokestinimui.

22 straipsnis

Ryšys su dvišaliais susitarimais dėl kitų nei socialinė apsauga ir dvigubas apmokestinimas klausimų

1. Nepaisant 20 ir 21 straipsnių nuostatų, šis Susitarimas nedaro įtakos Šveicarijos ir vienos ar kelių Europos bendrijos valstybių narių susitarimams, pvz., privačių asmenų, ekonominės veiklos vykdytojų, tarpvalstybinio bendradarbiavimo ar vietinio pasienio judėjimo, jei jie atitinka šį Susitarimą.
2. Jei tokie susitarimai neatitiktų šio Susitarimo, vadovaujasi pastaruoju.

23 straipsnis

Igytos teisės

Nutraukus šį Susitarimą ar jo nepratęsus, tai neturės įtakos privačių asmenų įgytomis teisėmis. Susitariančios Šalys abipusiu susitarimu sprendžia, kokių reikia imtis veiksmų dėl teisių jų įgijimo metu.

24 straipsnis

Teritorinė apimtis

Susitarimas taikomas Šveicarijos teritorijoje ir teritorijose, kuriose taikoma Europos bendrijos steigimo sutartis, ir pagal toje Sutartyje nustatytas sąlygas.

25 straipsnis

Įsigaliojimas ir trukmė

1. Susitariančiosios Šalys šį Susitarimą ratifikuoja ar patvirtina jų pačių nustatyta tvarka. Susitarimas įsigalioja pirmą antro

mėnesio dieną pateikus paskutinį pranešimą apie visų toliau nurodytų septynių susitarimų ratifikavimo arba patvirtinimo dokumentų deponavimą:

Susitarimo dėl laisvo asmenų judėjimo;

Susitarimo dėl oro transporto;

Susitarimo dėl prekių ir keleivių vežimo keliais ir geležinkeliais;

Susitarimo dėl prekybos žemės ūkio produktais;

Susitarimo dėl atitikties įvertinimo tarpusavio pripažinimo;

Susitarimo dėl Vyriausybės vykdomų viešųjų pirkimų tam tikrų aspektų;

Susitarimo dėl bendradarbiavimo mokslo ir technologijų srityje.

2. Susitarimas sudaromas pradiniam septynerių metų laikotarpiui. Jis atnaujinamas neribotam laikui, nebent iki pirminio laikotarpio pabaigos Europos bendrija arba Šveicarija kitai Susitariančiajai Šaliai praneša kitaip. Pateikus tokį pranešimą, taikomos 4 dalies nuostatos.

3. Europos bendrija arba Šveicarija gali nutraukti šį Susitarimą, apie savo sprendimą pranešdamos kitai Susitariančiajai Šaliai. Pateikus tokį pranešimą, taikomos 4 dalies nuostatos.

4. 1 dalyje nurodyti septyni susitarimai nebetaikomi praėjus šešiams mėnesiams po to, kai buvo gautas pranešimas apie 2 dalyje nurodytą nepratęsimą arba 3 dalyje nurodytą nutraukimą.

Priimta Liuksemburge tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt devintų metų birželio dvidešimt pirmą dieną dviem egzemplioriais anglų, danų, graikų, ispanų, italų, olandų, portugalų, prancūzų, suomių, švedų ir vokiečių kalbomis. Visi tekstai yra autentiški.

I PRIEDAS

LAISVAS ASMENŲ JUDĖJIMAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis

Atvykimas ir išvykimas

1. Susitariančiosios Šalys suteikia kitos Susitariančiosios Šalies piliečiams ir jų šeimos nariams, kaip apibrėžta šio priedo 3 straipsnyje, ir į užsienį išsiųstiems dirbti asmenims, kaip apibrėžta šio priedo 17 straipsnyje, teisę atvykti į jų teritoriją tiesiog pateikiant galiojančią asmens tapatybės kortelę arba pasą.

Šie asmenys neprivalo turėti įvažiavimo vizos ar kito lygiavėrcio dokumento, išskyrus tuos šeimos narius ir į užsienį išsiųstus dirbti darbuotojus, kaip apibrėžta šio priedo 17 straipsnyje, kurie neturi Susitariančiosios Šalies pilietybės. Tokiems asmenims atitinkama Susitariančioji Šalis užtikrina galimybę gauti visas būtinas visas.

2. Susitariančiosios Šalys užtikrina Susitariančiosios Šalies piliečiams ir jų šeimos nariams, kaip apibrėžta šio priedo 3 straipsnyje, ir į užsienį išsiųstiems dirbti darbuotojams, kaip apibrėžta šio priedo 17 straipsnyje, teisę išvykti iš jų teritorijos tiesiog pateikiant galiojančią asmens tapatybės kortelę arba pasą. Susitariančiosios Šalys negali reikalauti iš kitų Susitariančiųjų Šalių piliečių jokių išvykimo vizų ar kitokių lygiavėrcių dokumentų.

Susitariančiosios Šalys, laikydamosi savo įstatymų, tokiems piliečiams išduoda arba atnaujina asmens tapatybės kortelę arba pasą, kuriame būtina turi būti nurodoma jo turėtojo pilietybė.

Pasas turi galioti bent visose valstybėse narėse ir tose šalyse, per kurias jo turėtojas turi vykti keliaudamas iš vienos šalies į kitą. Jei pasas yra vienintelis dokumentas, su kuriuo jo turėtojas gali teisėtai išvykti iš šalies, jo galiojimo laikas negali būti trumpesnis nei penkeri metai.

2 straipsnis

Gyvenamoji vieta ir ekonominė veikla

1. Nepažeidžiant pereinamojo laikotarpio nuostatų, išdėstytų šio Susitarimo 10 straipsnyje ir šio priedo VII skyriuje, Susitariančiosios Šalies piliečiai turi teisę gyventi ir vykdyti ekonominę veiklą kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje pagal II–IV skyriuose numatytą tvarką. Ši teisė pagrindžiama išdavus leidimą gyventi, arba specialų leidimą pasienio zonų gyventojams.

Susitariančiosios Šalies piliečiai taip pat turi teisę vykti į kitą Susitariančiąją Šalį ar ten likti, pasibaigus trumpiau nei metus trukusiam darbo laikotarpiui, tam, kad ieškotų darbo ir ten gyventų tinkamą laikotarpį, kuris gali trukti ne ilgiau nei šešis mėnesius, kad jie galėtų susipažinti su galimybėmis įsidarbinti pagal profesinę kvalifikaciją ir, jei reikia, imtis reikiamų veiksmų įsidarbinti. Darbo ieškantys asmenys atitinkamos Susitariančiosios Šalies teritorijoje turi teisę gauti tokią pat pagalbą, kokią tos valstybės įdarbinimo agentūros teikia savo piliečiams. Jiems per jų gyvenimo laikotarpį toje šalyje gali būti netaikoma socialinės apsaugos sistema.

2. Susitariančiųjų Šalių piliečiai, priimančioje valstybėje nevykdantys jokios ekonominės veiklos ir neturintys teisės gyventi toje šalyje pagal kitas šio Susitarimo nuostatas turi teisę joje gyventi, jei jie įvykdo V skyriuje išdėstytas sąlygas. Ši teisė pagrindžiama išdavus leidimą gyventi.

3. Susitariančiųjų Šalių piliečiams suteiktas leidimas gyventi ar specialus leidimas išduodamas arba pratęsiamas nemokamai arba sumokant sumą, neviršijančią rinkliavų ir mokesčių, kuriuos moka piliečiai už asmens tapatybės kortelės išdavimą. Susitariančiosios Šalys imasi būtinų priemonių, siekdamas kiek įmanoma labiau supaprastinti formalumus ir procedūras gaunant šiuos dokumentus.

4. Susitariančiosios Šalys gali reikalauti kitų Susitariančiųjų Šalių piliečių pranešti apie buvimą jų teritorijoje.

3 straipsnis

Šeimos nariai

1. Turinčio teisę gyventi ir Susitariančiosios Šalies pilietybę turinčio asmens šeimos nariai turi teisę atvykti su juo. Pagal darbo sutartį dirbantis asmuo turi turėti būstą šeimai, kaip laikoma įprasta gyvenimo norma tame regione, kuriame jis yra įdarbintas, pagal darbo sutartį dirbantiems tos šalies piliečiams, tačiau dėl šios nuostatos neturi būti diskriminacijos tarp tos šalies pilietybę turinčių darbuotojų ir iš kitos Susitariančiosios Šalies atvykusių darbuotojų.

2. Šeimos nariais, neatsižvelgiant į jų pilietybę, laikomi:

- a) jo sutuoktinis ir jų jaunesni nei 21 metų amžiaus giminaičiai pagal mažėjančią giminystės liniją ar jų išlaikytiniai;
- b) jo aukštutinės linijos giminaičiai ir jo sutuoktinio išlaikomi aukštutinės linijos giminaičiai;
- c) studento sutuoktinis ir jų išlaikomi vaikai.

Susitariančiosios Šalys stengias priimti ir kitus šios pastraipos a, b ir c punktų nuostatose nenurodytus šeimos narius, jeigu tas asmuo yra išlaikomas Susitariančiosios Šalies piliečio arba gyvena jo namuose, esančiuose šalyje, iš kurios jis atvyko.

3. Susitariančioji Šalis, išduodama leidimą gyventi Susitariančiosios Šalies piliečio šeimos nariams, gali reikalauti tik šių dokumentų:

- a) dokumento, su kuriuo tas asmuo atvyko į šalį;
  - b) dokumento, išduoto jų kilmės valstybės arba valstybės, iš kurios jie atvyko, kompetentingos institucijos, įrodančio jų giminytės ryšius;
  - c) išlaikytiniams dokumento, išduoto jų kilmės valstybės arba valstybės, iš kurios jie atvyko, kompetentingos institucijos, įrodančio, kad jie yra 1 dalyje nurodyti asmens išlaikytiniai arba kad jie gyvena jo namuose toje valstybėje.
4. Šeimos nariui išduoto leidimo gyventi galiojimo laikas galioja tiek pat kiek tas, išduotas jį išlaikančiam asmeniui.
5. Sutuoktinis ir turinčio teisę gyventi asmens išlaikomi vaikai ar jaunesni nei 21 metų amžiaus vaikai turi teisę vykdyti ekonominę veiklą, neatsižvelgiant į jų pilietybę.
6. Susitariančiosios Šalies piliečio, kuris vykdo ar ne arba kuris vykdo ar ne ekonominę veiklą kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, vaikai, jei jie gyvena tos šalies teritorijoje, priimami į bendrojo lavinimo, gamybinės praktikos ir profesinio mokymo kursus kaip ir priimančiosios šalies piliečių vaikai.

Susitariančiosios Šalys skatina imtis iniciatyvų, kad šie vaikai galėtų lankyti pirmiau minėtus kursus geriausiomis sąlygomis.

4 straipsnis

Teisė likti

1. Susitariančiosios Šalies piliečiai ir jų šeimos nariai turi teisę likti kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje užbaigus ekonominę veiklą.
2. Remiantis Susitarimo 16 straipsniu, nuoroda pateikta į Reglamentą (EEB) Nr. 1251/70 (OL L 142, 1970, p. 24) ⁽¹⁾ ir Direktyvą 75/34/EEB (OL L 14, 1975, p. 10) ⁽¹⁾.

⁽¹⁾ Galiojantis (-anti) Susitarimo pasirašymo dieną.

5 straipsnis

Viešoji tvarka

1. Pagal šio Susitarimo nuostatas suteiktos teisės gali būti ribojamos tik tokiomis priemonėmis, kurios yra pagrįstos viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos reikalavimais.
2. Remiantis Susitarimo 16 straipsniu, nuoroda pateikta į Direktyvas 64/221/EEB (OL 56, 1964 4 4, p. 850) ⁽¹⁾, 72/194/EEB (OL L 121, 1972 5 26, p. 32) ⁽¹⁾ ir 75/35/EEB (OL L 14, 1975 1 20, p. 14) ⁽¹⁾.

II. PAGAL DARBO SUTARTĮ DIRBANTYS ASMENYS

6 straipsnis

Leidimo gyventi reglamentavimas

1. Susitariančiosios Šalies pilietybę turinčiam pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui (toliau – pagal darbo sutartį dirbantis asmuo), kurį priimančiosios šalies darbdavys įdarbino metams ar ilgiau, suteikiamas leidimas gyventi, galiojantis mažiausiai penkerius metus nuo jo išdavimo datos. Jo galiojimo laikas automatiškai pratęsiamas mažiausiai penkeriems metams. Kai leidimas gyventi yra pratęsiamas pirmą kartą, jo trukmė gali būti ribojama, bet ne trumpiau nei metams, jeigu jo turėtojas nedirba ne savo valia ilgiau nei 12 mėnesių iš eilės.
  2. Pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui, kurį priimančiosios šalies darbdavys įdarbino ilgesniam nei trijų mėnesių, bet trumpesniam nei metų laikotarpiui, suteikiamas leidimas gyventi, trunkantis tiek, kiek jo darbo sutartis.
- Pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui, įdarbintam laikotarpiui iki trijų mėnesių, leidimas gyventi nereikalaujamas.
3. Susitariančiosios Šalys, išduodamos leidimus gyventi, negali reikalauti pagal darbo sutartį dirbančio asmens pateikti daugiau dokumentų nei toliau nurodyta:

- a) dokumento, su kuriuo tas asmuo atvyko į šalį;
- b) darbdavio sutartinio patvirtinimo ar raštiško įdarbinimo patvirtinimo.
4. Leidimas gyventi galioja visoje leidimą išduodančios valstybės teritorijoje.
5. Leidimo gyventi galiojimui neturi įtakos, jeigu šalyje negyvenama trumpiau nei šešis mėnesius iš eilės ir yra atliekama karinė tarnyba.

6. Galiojantis leidimas gyventi negali būti atimtas iš darbuotojo vien tik todėl, kad jis nebedirba, nes laikinai yra nedarbingas dėl ligos ar nelaimingo atsitikimo arba jis yra be darbo ne savo valia, kai atitinkama įdarbinimo įstaiga tai deramai patvirtina.

7. Formalumų gyvenimo leidimui gauti užbaigimas neturi trukdyti pretendentams tuojau pat pradėti darbą pagal pasirašytą darbo sutartį.

7 straipsnis

Pagal darbo sutartį dirbantys pasienio darbuotojai

1. Pagal darbo sutartį dirbantis pasienio darbuotojas turi Susitariančiosios Šalies pilietybę, gyvena Susitariančiosios Šalies teritorijoje ir pagal darbo sutartį dirba kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, kasdien ar bent kartą per savaitę grįžta į savo gyvenamąją vietą.

2. Iš pagal darbo sutartį dirbančių pasienio darbuotojų leidimas gyventi nereikalaujamas.

Valstybės, kurioje dirbama, kompetentingos valdžios institucijos vis dėlto pasienio darbuotojui gali išduoti specialų leidimą mažiausiai penkerių metų laikotarpiui ar jo darbo sutarties galiojimo laikotarpiui, kai ji trunka ilgiau nei tris mėnesius, bet trumpiau nei metus. Jo galiojimo laikas pratęsiamas mažiausiai penkeriems metams, jeigu pasienio darbuotojas pateikia įrodymus, kad jis tuo metu vykdo ekonominę veiklą.

3. Specialūs leidimai galioja visoje leidimą išduodančios valstybės teritorijoje.

8 straipsnis

Profesinis ir geografinis judumas

1. Pagal darbo sutartį dirbantys asmenys turi teisę į profesinį ir geografinį judumą visoje priimančiosios valstybės teritorijoje.

2. Profesinio judumo sąvoka apima darbdavio, darbo ar profesijos pakeitimą ir nuo pagal darbo sutartį dirbančio asmens statuso perėjimą prie savarankiškai dirbančio asmens statuso. Geografinis mobilumas aiškinamas kaip galimybė keisti darbo ir gyvenimo vietą.

9 straipsnis

Vienodos galimybės

1. Pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui, Susitariančiosios Šalies piliečiui, turi būti sudarytos tos pačios įdarbinimo ir darbo sąlygos, kaip ir kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje pagal darbo sutartį dirbantiems tos šalies piliečiams, ypač nustatant darbo užmokestį, atleidžiant iš darbo, o bedarbystės atveju – grąžinant arba vėl priimant į darbą.

2. Pagal darbo sutartį dirbantis asmuo ir jo šeimos nariai, nurodyti šio priedo 3 straipsnyje, naudojami vienodomis mokesčių lengvatomis ir gauna socialines išmokas kaip ir tos šalies pagal darbo sutartį dirbantys piliečiai ir jų šeimos nariai.

3. Jis taip pat turi teisę, remiantis tuo pačiu pagrindu ir tomis pačiomis sąlygomis, kaip tos šalies pagal darbo sutartį dirbantys piliečiai, į mokslą profesinio mokymo įstaigose ir profesinio perkvalifikavimo ar profesinės reabilitacijos centruose.

4. Bet kokia kolektyvinių arba individualių sutarčių arba kitų kolektyvinių susitarimų sąlyga, susijusi su teise įsidarbinti, dirbti, gauti atlyginimą ir kitomis darbo arba atleidimo iš darbo sąlygomis, yra automatiškai negaliojanti, jeigu ja numatomos ar sudaromos diskriminacinės sąlygos pagal darbo sutartį dirbantiems užsieniečiams, Susitariančiųjų Šalių piliečiams.

5. Pagal darbo sutartį dirbantis asmuo, Susitariančiosios Šalies pilietis, kuris dirba kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, turi vienodas galimybes tapti profesinių sąjungų organizacijų nariu ir naudotis sąjungos narių teisėmis, įskaitant teisę balsuoti ir teisę siekti vadovaujančių ar administracinių pareigų profesinių sąjungų organizacijoje; jam gali būti neleidžiama dalyvauti viešosios teisės reglamentuojamų įstaigų valdyme ir eiti pareigas, kurias reglamentuoja viešoji teisė. Be to, jis turi teisę būti renkamu į įmonės darbuotojų atstovavimo organus.

Šios nuostatos nepažeidžia įstatymų ir kitų teisės aktų, kuriais priimančiojoje valstybėje pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims iš kitos Susitariančiosios Šalies suteikiamos platesnės teisės.

6. Nepažeidžiant šio priedo 26 straipsnio nuostatų, Susitariančiosios Šalies pilietybę turintis pagal darbo sutartį kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje dirbantis asmuo naudojami visomis teisėmis ir visomis privilegijomis būstui įsigyti, kurios teikiamos tos šalies pagal darbo sutartį dirbantiems piliečiams, įskaitant galimybę įsigyti būstą pagal jo poreikius.

Toks darbuotojas turi tokią pat teisę kaip ir tos šalies pilietis būti įtrauktas į būsto sąrašų registrą tame regione, kuriame jis dirba, jeigu tokie sąrašai yra sudaromi; jis naudojami visomis su tuo susijusiomis privilegijomis ir pirmenybėmis.

Jeigu tokio darbuotojo šeima liko toje šalyje, iš kurios jis atvyko, visi jos nariai laikomi to regiono gyventojais, jeigu panaši nuostata taikoma tos šalies darbuotojams.

10 straipsnis

Darbas valstybės tarnyboje

Pagal darbo sutartį dirbančiam Susitariančiosios Šalies piliečiui gali būti atimta teisė įsidarbinti valstybės tarnyboje, kur vykdomos viešosios valdžios funkcijos ir ketinama ginti bendruosius valstybinių ar kitų viešųjų įstaigų interesus.

11 straipsnis

Bendradarbiavimas su įdarbinimo įstaigomis

Susitariančiosios Šalys bendradarbiauja EURES (Europos užimtumo tarnybų) tinkle, ypač užmezgant ryšius, parenkant darbo vietas atitinkančias paraiškas, keičiantis informacija apie padėtį darbo rinkoje bei apie gyvenimo ir darbo sąlygas.

III. SAVARANKIŠKAI DIRBANTYS ASMENYS

12 straipsnis

Leidimo gyventi reglamentavimas

1. Susitariančiosios Šalies piliečiui, pageidaujantiems įsisteigti kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje tam, kad galėtų verstis savarankiška veikla (toliau – savarankiškai dirbantis asmuo) suteikiamas leidimas gyventi, galiojantis mažiausiai penkerius metus nuo jo išdavimo datos, jeigu jis kompetentingoms valdžios institucijoms pateikia įrodymus, kad jis jau įsisteigė ar pageidauja įsisteigti.

2. Leidimas gyventi automatiškai pratęsiamas mažiausiai penkerių metų laikotarpiui, jeigu savarankiškai dirbantis asmuo kompetentingoms valdžios institucijoms pateikia įrodymus, kad jis verčiasi savarankiška ekonomine veikla.

3. Susitariančiosios Šalys, išduodamos leidimus gyventi, negali reikalauti savarankiškai dirbančio asmens pateikti daugiau dokumentų nei toliau nurodyta:

a) dokumento, su kuriuo tas asmuo atvyko į šalį;

b) 1 ir 2 dalyje nurodytų įrodymų.

4. Leidimas gyventi galioja visoje leidimą išduodančios valstybės teritorijoje.

5. Leidimo gyventi galiojimui neturi įtakos, jeigu šalyje negyvenama trumpiau nei šešis mėnesius iš eilės ir yra atliekama karinė tarnyba.

6. Galiojantys leidimai gyventi negali būti atimti iš 1 dalyje nurodytų asmenų vien tik todėl, kad jie nebedirba, nes yra laikinai nedarbingi dėl ligos ar nelaimingo atsitikimo.

13 straipsnis

Savarankiškai dirbantys pasienio darbuotojai

1. Savarankiškai dirbantis pasienio darbuotojas turi Susitariančiosios Šalies pilietybę, gyvena Susitariančiosios Šalies teritorijoje, užsiima savarankiška veikla kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, kasdien ar bent kartą per savaitę grįžta į savo gyvenamąją vietą.

2. Iš savarankiškai dirbančių pasienio darbuotojų leidimas apsigyventi nereikalaujamas.

Atitinkamos valstybės, kurioje dirbama, valdžios institucijos vis dėlto savarankiškai dirbančiam pasienio darbuotojui gali išduoti specialų leidimą mažiausiai penkerių metų laikotarpiui, jei jis kompetentingoms valdžios institucijoms pateikia įrodymus, kad jis verčiasi ar pageidauja verstis savarankiška veikla. Leidimo galiojimo laikas pratęsiamas mažiausiai penkeriems metams, jeigu pasienio darbuotojas pateikia įrodymus, kad jis verčiasi savarankiška veikla.

3. Specialūs leidimai galioja visoje leidimą išduodančios valstybės teritorijoje.

14 straipsnis

Profesinis ir geografinis judumas

1. Savarankiškai dirbantys asmenys turi teisę į profesinį ir geografinį judumą visoje priimančiosios valstybės teritorijoje.

2. Profesinio judumo sąvoka apima profesijos pakeitimą ir nuo savarankiškai dirbančio asmens statuso perėjimą prie pagal darbo sutartį dirbančio asmens statuso. Geografinis mobilumas aiškinamas kaip galimybė keisti darbo ir gyvenimo vietą.

15 straipsnis

Vienodos galimybės

1. Kalbant apie savarankiškai dirbančiam asmeniui suteikiamą galimybę pradėti ir tęsti savarankišką veiklą, jam priimančiojoje šalyje suteikiamos vienodos sąlygos kaip ir tos šalies piliečiams.

2. Šio priedo 9 straipsnio nuostatos taikomos *mutatis mutandis* šiame skyriuje nurodytiems savarankiškai dirbantiems asmenims.

16 straipsnis

Viešosios valdžios funkcijų vykdymas

Savarankiškai dirbantiems asmenims gali būti nesuteikta teisė vykdyti veiklą, kuri yra susijusi, nors ir retai, su viešosios valdžios funkcijų vykdymu.

IV. PASLAUGŲ TEIKIMAS

17 straipsnis

Paslaugas teikiantys asmenys

Paslaugų teikimo atžvilgiu pagal šio Susitarimo 5 straipsnį draudžiami:

a) bet kokie apribojimai teikti paslaugas tarpvalstybiniu mastu Susitariančiosios Šalies teritorijoje ne ilgiau kaip 90 realaus darbo dienų per vienerius kalendorinius metus;

b) bet kokie įvažiavimo ir gyvenimo teisės apribojimai šio Susitarimo 5 straipsnio 2 dalyje numatytais atvejais, taikomi:

- i) paslaugas teikiantiems asmenims, kurie yra Europos bendrijos valstybių narių ar Šveicarijos piliečiai ir yra išsisteigę kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, kitoje nei asmuo, gaunantis paslaugas;
- ii) paslaugas teikiančių asmenų darbuotojams, nepaisant jų pilietybės, integruotiems į vienos Susitariančiosios Šalies nuolatinę darbo rinką ir išsiųstiems teikti paslaugas kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, nepažeidžiant 1 straipsnio.

18 straipsnis

Šio priedo 17 straipsnio nuostatos taikomos bendrovėms, įkurtoms pagal Europos bendrijos valstybių narių ar Šveicarijos teisės aktus ir turinčioms registruotą buveinę, centrinės administracijos vietą arba pagrindinę verslo vietą Susitariančiosios Šalies teritorijoje.

19 straipsnis

Paslaugas teikiantis asmuo, kuris turi teisę ar jam buvo suteiktas leidimas teikti paslaugas, gali laikinai verstis savo veikla toje valstybėje, kurioje paslauga teikiama, tomis pačiomis sąlygomis, kurias toji valstybė taiko savo piliečiams pagal šio priedo nuostatas ir II bei III priedus.

20 straipsnis

1. Šio priedo 17 straipsnio b dalyje nurodytiems asmenims, turintiems teisę teikti paslaugas, leidimas gyventi 90 dienų ar trumpesniam laikotarpiui nereikalaujamas. Tokiam laikotarpiui galioja 1 straipsnyje nurodyti dokumentai, kuriuos pateikę tie asmenys atvyko į teritoriją.

2. Šio priedo 17 straipsnio b dalyje nurodytiems asmenims, kurie turi teisę ar kuriems buvo suteiktas leidimas teikti paslaugas per laikotarpį, trunkantį ilgiau kaip 90 darbo dienų, suteikiamas leidimas gyventi laikotarpiui, per kurį teikiamos paslaugos, kad jie galėtų patvirtinti tą teisę.

3. Teisė gyventi taikoma visoje Šveicarijos ar atitinkamos Europos bendrijos valstybės narės teritorijoje.

4. Išduodamos leidimus gyventi, Susitariančiosios Šalys negali reikalauti šio priedo 17 straipsnio b dalyje nurodytų asmenų daugiau nei:

a) dokumento, kurį pateikę tie asmenys atvyko į šalį;

b) įrodymo, kad jie teikia ar pageidauja teikti paslaugas.

21 straipsnis

1. Šio priedo 17 straipsnio a dalyje nurodytų paslaugų visas teikimo laikas, nenutrūkstamas ar susidedantis iš kelių laikotarpių be pertraukos, per vienerius kalendorinius metus negali trukti ilgiau nei 90 realaus darbo dienų.

2. 1 dalies nuostatos netrukdo paslaugas teikiančiam asmeniui vykdyti teisinių įsipareigojimų, pagal įsipareigojimą suteikti garantiją paslaugą gaunančiam asmeniui, ar *force majeure* atvejus.

22 straipsnis

1. Šio priedo 17 ir 19 straipsnių nuostatos netaikomos veiklai, kuri yra susijusi, nors ir retai, su viešosios valdžios funkcijų vykdymu atitinkamoje Susitariančiojoje Šalyje.

2. Šio priedo 17 ir 19 straipsnių nuostatos ir tuo tikslu priimtos priemonės netrukdo taikyti įstatymų, reglamentų ir administracinių nuostatų, kuriais numatyta taikyti darbo ir įdarbinimo sąlygas pagal darbo sutartį dirbantiems asmenims, komandiruotiems į kitą šalį teikti paslaugų. Remiantis šio Susitarimo 16 straipsniu, nuoroda pateikta į 1996 m. gruodžio 16 d. Direktyvą 96/71/EB dėl darbuotojų komandiravimo paslaugų teikimo sistemoje (OL L 18, 1997 1 21, p. 1) ⁽¹⁾.

3. Šio priedo 17 straipsnio a dalies ir 19 straipsnio nuostatos netrukdo taikyti įstatymų, reglamentų ir administracinių nuostatų, taikomų visose Susitariančiosiose Šalyse šio Susitarimo įsigaliojimo laikotarpiu dėl:

i) laikinų darbo agentūrų veiklos;

ii) finansinių tarnybų, kur norint teikti paslaugas reikia turėti išankstinį leidimą Susitariančiosios Šalies teritorijoje, o paslaugų teikėjui taikoma Susitariančiosios Šalies valdžios institucijų rizikos ribojimo kontrolė.

4. Šio priedo 17 straipsnio a dalies ir 19 straipsnio nuostatos netrukdo taikyti Susitariančiųjų Šalių atitinkamų įstatymų, reglamentų ir administracinių nuostatų dėl paslaugų teikimo per 90 ar mažiau realaus darbo dienų, jei šios nuostatos būtinos visuomenės interesų labui.

⁽¹⁾ Galiojanti Susitarimo pasirašymo dieną.

23 straipsnis

Paslaugas gaunantys asmenys

1. Paslaugas gaunančiam asmeniui, kaip apibrėžta šio Susitarimo 5 straipsnio 3 dalyje, leidimas gyventi nereikalaujamas trijų mėnesių ar trumpesniam gyvenimo laikotarpiui. Ilgesniam nei trijų mėnesių laikotarpiui paslaugas gaunančiam asmeniui išduodamas leidimas gyventi, atitinkantis paslaugos teikimo trukmę. Jam per jo gyvenimo laikotarpį gali būti netaikoma socialinės apsaugos sistema.

2. Leidimas gyventi galioja visoje leidimą išduodančios valstybės teritorijoje.

V. EKONOMINĖS VEIKLOS NEVYKDANTYS ASMENYS

24 straipsnis

Leidimo gyventi reglamentavimas

1. Susitariančiosios Šalies piliečiui, valstybėje, kurioje jis gyvena, nevykdančiam jokios ekonominės veiklos ir neturinčiam teisės gyventi toje šalyje, pagal kitas šio Susitarimo nuostatas suteikiamas leidimas gyventi, galiojantis mažiausiai penkerius metus, jeigu jis kompetentingoms valdžios institucijoms pateikia įrodymus, kad jis ir jo šeimos nariai turi:

- a) pakankamai finansinių išteklių, todėl jiems nereikės prašyti socialinių pašalpų jų buvimo metu;
- b) visų tipų sveikatos draudimą ⁽¹⁾.

Susitariančiosios Šalys gali, jei jų nuomone tai būtina, reikalauti, kad leidimas gyventi būtų iš naujo patvirtintas pirmų dviejų gyvenimo metų pabaigoje.

2. Finansiniai ištekliai laikomi pakankamais, kai jie yra didesni už išteklių lygį, žemiau kurio tos valstybės piliečiai, atsižvelgdami į savo padėtį ir, prireikus, į jų šeimos padėtį, gali prašyti suteikti socialinę paramą. Kai ši sąlyga negali būti taikoma, pareiškėjo finansiniai ištekliai laikomi pakankamais, jei jie yra didesni už priimančiosios valstybės mokamą mažiausią socialinės apsaugos pensiją.

3. Asmenys, kurie dirbo trumpiau nei metus Susitariančiosios Šalies teritorijoje, gali gyventi toje šalyje, jei jie atitinka šio straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas. Bedarbio išmokos, skiriamos pagal nacionalinius įstatymus, kurie, prireikus, papildomi II priedo nuostatomis, laikomos finansiniais ištekliais, kaip apibrėžta šio straipsnio 1 dalies a punkte ir 2 dalyje.

⁽¹⁾ Šveicarijoje negyvenantys asmenys turi turėti sveikatos draudimą, į kurį turi būti įtrauktas draudimas nuo nelaimingų atsitikimų ir motinystės draudimas.

4. Studentui, neturinčiam teisės gyventi kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje, remiantis kuria nors kita šio Susitarimo nuostata, išduodamas leidimas gyventi mokymosi laikotarpiui arba iki vienerių metų, jei mokymas trunka ilgiau nei metus, kai jis atitinkamai nacionalinės valdžios institucijai patvirtina ar kitais jo pasirinktais lygiaverčiais būdais įrodo, kad turi pakankamai finansinių išteklių ir gali užtikrinti, kad nei jis, nei jo sutuoktinis, nei jų išlaikomi vaikai jų buvimo laikotarpiu neprašys socialinės paramos priimančiojoje valstybėje, jeigu jis mokosi patvirtintoje įstaigoje, kur jo pagrindinė veikla – lankyti profesinio mokymo kursus, ir turi visų tipų draudimą. Šiuo Susitarimu nenustatyta nei profesinio mokymo kursų lankymo tvarka, nei studentams, kuriems taikomas šis straipsnis, teikiama išlaikymo parama.

5. Leidimas gyventi automatiškai pratęsiamas mažiausiai penkerių metų laikotarpiui, jei patenkinamos visos sąlygos. Leidimai gyventi studentams pratęsimi kasmet likusiam mokymosi laikotarpiui.

6. Leidimas gyventi galioja, jeigu šalyje negyvenama trumpiau nei šešis mėnesius iš eilės ir yra atliekama karinė tarnyba.

7. Leidimas gyventi galioja visoje leidimą išduodančios valstybės teritorijoje.

8. Teisė gyventi galioja tol, kol tos teisės turėtojas atitinka 1 dalyje nustatytas sąlygas.

VI. NEKILNOJAMOJO TURTO ĮSIGIJIMAS

25 straipsnis

1. Susitariančiosios Šalies pilietis, kuris turi teisę gyventi šalyje ir kurio pagrindinė gyvenamoji vieta yra priimančiojoje valstybėje, naudojasi tomis pačiomis teisėmis įsigyti nekilnojamąjį turtą kaip ir tos šalies piliečiai. Bet kuriuo metu jo pagrindinė gyvenamąja vieta gali tapti esanti priimančiojoje valstybėje vieta pagal atitinkamas nacionalines taisykles ir neatsižvelgiant jo darbo sutarties trukmę. Išvykstant iš priimančiosios valstybės nereikalaujama turėti tokios nuosavybės.

2. Susitariančiosios Šalies pilietis, kuris turi teisę gyventi šalyje, tačiau kuris priimančiojoje valstybėje neturi pagrindinės gyvenamosios vietos, naudojasi tomis pačiomis teisėmis įsigyti nekilnojamąjį turtą, reikalingą ekonominei veiklai vykdyti, kaip ir tos šalies piliečiai. Išvykstant iš priimančiosios valstybės nereikalaujama turėti tokios nuosavybės. Jam gali būti leista įsigyti nepagrindinį gyvenamąjį būstą ar vasarnamį. Šis susitarimas neturi įtakos grynosioms kapitalo investicijoms ar neapstatytos žemės ir butų verslui taikomoms taisyklėms.

3. Pasienio darbuotojas naudojasi tomis pačiomis teisėmis kaip ir tos šalies piliečiai dėl nekilnojamojo turto, reikalingo ekonominei veiklai vykdyti, ir nepagrindinio gyvenamojo būsto įsigijimo. Išvykstant iš priimančiosios valstybės nereikalaujama turėti tokios nuosavybės. Jam gali būti leista įsigyti vasarnamį. Šis susitarimas neturi įtakos priimančiojoje valstybėje grynosioms kapitalo investicijoms ar neapstatytos žemės ir butų verslui taikomoms taisyklėms.

VII. PEREINAMOJO LAIKOTARPIO NUOSTATOS IR SUSITARIMO PLĖTOJIMAS

26 straipsnis

Bendrosios nuostatos

1. Kai taikomi šio Susitarimo 10 straipsnyje nurodyti kiekybiniai apribojimai, šiame skyriuje pateiktos nuostatos papildo ar pakeičia kitas šio priedo nuostatas, atitinkamu atveju.

2. Kai taikomi šio Susitarimo 10 straipsnyje nurodyti kiekybiniai apribojimai, išduodant leidimą gyventi ir (arba) darbo leidimą, atsižvelgiama į vykdomą ekonominę veiklą.

27 straipsnis

Pagal darbo sutartį dirbančių asmenų leidimo gyventi reglamentavimas

1. Pagal darbo sutartį dirbančio asmens, kurio darbo sutartis trunka trumpiau nei metus, leidimas gyventi pratęsiamas iš viso 12 mėnesių, jei tas pagal darbo sutartį dirbantis asmuo įrodo kompetentingoms nacionalinės valdžios institucijoms, kad jis gali tęsti ekonominę veiklą. Pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui išduodamas naujas leidimas gyventi, jei jis įrodo, kad jis gali tęsti ekonominę veiklą ir jei šio Susitarimo 10 straipsnyje nurodyti kiekybiniai apribojimai neišnaudoti. Pagal šio priedo 24 straipsnį nereikalaujama išvykti iš šalies, jei yra dvi darbo sutartys.

2. Per šio Susitarimo 10 straipsnio 2 dalyje nurodytą laikotarpį Susitariančioji Šalis prieš išduodama pirmąjį leidimą gyventi gali pareikalauti pateikti pasirašytą sutartį ar sutarties projektą.

3. a) Asmenys, kurie priimančiosios šalies teritorijoje mažiausiai 30 mėnesių dirbo laikinus darbus, automatiškai įgyja teisę neterminuotai darbo sutarčiai⁽¹⁾. Jiems ši teisė neatimama, jei leidimų gyventi skaičius išnaudotas.

⁽¹⁾ Jiems netaikoma pirmenybė, suteikiama į nuolatinę darbo rinką integruotiems darbuotojams, ar darbo užmokesčio ir įdarbinimo sąlygų konkrečiame sektoriuje ar vietoje laikymosi

b) Asmenys, kurie priimančiosios šalies teritorijoje ne mažiau nei 50 mėnesių per paskutinius 15 metų dirbo sezoninius darbus ir neatitinka sąlygų leidimui gyventi gauti pagal pirmiau pateiktos a) pastraipos nuostatas, automatiškai įgyja teisę neterminuotai darbo sutarčiai.

28 straipsnis

Pagal darbo sutartį dirbantys pasienio darbuotojai

1. Pagal darbo sutartį dirbantis pasienio darbuotojas turi Susitariančiosios Šalies pilietybę, gyvena Šveicarijos pasienio zonos ar kaimyninėse valstybėse ir dirba pagal darbo sutartį kitos Susitariančiosios Šalies pasienio zonos, kasdien ar bent kartą per savaitę grįžta į savo pagrindinę gyvenamąją vietą. Šiame Susitarime pasienio zonomis laikomos zonos, nurodytos tarp Šveicarijos ir kaimyninių valstybių pasirašytuose susitarimuose dėl judėjimo pasienio zonos.

2. Specialus leidimas galioja visoje leidimą išduodančios valstybės pasienio zonoje.

29 straipsnis

Pagal darbo sutartį dirbančių asmenų teisė grįžti

1. Pagal darbo sutartį dirbančiam asmeniui, kuris šio Susitarimo įsigaliojimo dieną turėjo leidimą gyventi, galiojantį mažiausiai metus, ir kuris po to išvyko iš priimančiosios šalies, šešerius metus nuo jo išvykimo suteikiama pirmenybė naujam leidimui gyventi gauti, jeigu jis įrodo, kad gali tęsti ekonominę veiklą.

2. Pasienio darbuotojas turi teisę gauti naują specialų leidimą per šešerius metus nuo jo pirmesnio darbo, kuris truko ilgiau nei trejus metus be pertraukos, pabaigos, patikrinant jo darbo užmokesčių ir darbo sąlygas, jei, įsigaliojus šiam Susitarimui, jis yra įdarbintas dviems metams, ir jeigu jis kompetentingoms valdžios institucijoms įrodo, kad gali tęsti ekonominę veiklą.

3. Jaunuoliai, kurie išvyko iš Susitariančiosios Šalies teritorijos, kurioje iki 21 metų gyveno mažiausiai penkerius metus, turi teisę ketverių metų laikotarpiui grįžti į šalį ir tęsti ekonominę veiklą.

30 straipsnis

Pagal darbo sutartį dirbančių asmenų profesinis ir geografinis judumas

1. Pagal darbo sutartį dirbantis asmuo, turintis leidimą gyventi, kuris galioja trumpiau nei metus, dvylika mėnesių nuo jo darbo pradžios turi teisę į profesinį ir geografinį judumą. Jis taip pat turi teisę pereiti nuo savarankiškai dirbančio asmens statuso prie pagal darbo sutartį dirbančio asmens statuso pagal šio Susitarimo 10 straipsnį.

2. Pagal darbo sutartį dirbantiems pasienio darbuotojams išduotais specialiais leidimais taip pat suteikiama teisė į profesinį ir geografinį judumą visose Šveicarijos ir kaimyninių valstybių pasienio zonos.

31 straipsnis

Savarankiškai dirbančių asmenų buvimo reglamentavimas

Susitariančiosios Šalies piliečiui, pageidaujantiems įsisteigti kitos Susitariančiosios Šalies teritorijoje tam, kad galėtų verstis savarankiška veikla (toliau – savarankiškai dirbantis asmuo) suteikiamas leidimas gyventi, galiojantis šešis mėnesius. Jam suteikiamas leidimas gyventi, galiojantis mažiausiai penkerius metus, jeigu jis prieš pasibaigiant šešių mėnesių laikotarpiui kompetentingoms valdžios institucijoms pateikia įrodymus, kad užsiima savarankiška veikla. Jei reikia, šešis mėnesius trunkantis laikotarpis gali būti pratęstas ilgiausiai dviems mėnesiams, jei yra tikimybė, kad jis tai įrodys.

32 straipsnis

Savarankiškai dirbantys pasienio darbuotojai

1. Savarankiškai dirbantis pasienio darbuotojas turi Susitariančiosios Šalies pilietybę, gyvena Šveicarijos pasienio zonos ar kaimyninėse valstybėse ir užsiima savarankiška veikla kitos Susitariančiosios Šalies pasienio zonos, kasdien ar bent kartą per savaitę grįžta į savo pagrindinę gyvenamąją vietą. Šiame Susitarime pasienio zonomis laikomos zonos, nurodytos tarp Šveicarijos ir kaimyninių valstybių pasirašytuose susitarimuose dėl judėjimo pasienio zonos.

2. Susitariančiosios Šalies piliečiui, kuris pageidauja Šveicarijos ir kaimyninių valstybių pasienio zonos tęsti savarankišką veiklą kaip pasienio darbuotojas, iš anksto suteikiamas preliminarus specialus šešių mėnesių leidimas. Jam suteikiamas specialus leidimas gyventi, galiojantis mažiausiai penkerius metus, jeigu jis prieš pasibaigiant šešių mėnesių laikotarpiui kompetentingoms valdžios institucijoms įrodo, kad užsiima savarankiška veikla. Jei reikia, šešis mėnesius trunkantis laiko-

tarpis gali būti pratęstas ilgiausiai dviems mėnesiams, jei yra tikimybė, kad jis tai įrodys.

3. Specialūs leidimai galioja visoje leidimą išduodančios valstybės pasienio zonoje.

33 straipsnis

Savarankiškai dirbančių asmenų teisė grįžti

1. Savarankiškai dirbantis asmuo, kuris turi mažiausiai penkerius metus galiojantį leidimą gyventi ir kuris išvyko iš priimančiosios šalies, turi teisę gauti naują leidimą per šešerius metus nuo jo išvykimo, jeigu įrodo, kad jis jau dirbo priimančiojoje šalyje trijų metų laikotarpiu be pertraukos ir kompetentingoms valdžios institucijoms įrodo, kad gali tęsti ekonominę veiklą.

2. Savarankiškai dirbantis pasienio darbuotojas turi teisę gauti naują specialų leidimą per šešerius metų laikotarpį, pabaigus pirmesnę veiklą, turkusių ketverius metus be pertraukos, jeigu įrodo kompetentingoms valdžios institucijoms, kad gali tęsti ekonominę veiklą.

3. Jaunuoliai, kurie išvyko iš Susitariančiosios Šalies teritorijos, kurioje iki 21 metų gyveno mažiausiai penkerius metus, turi teisę ketverių metų laikotarpiui grįžti į šalį ir tęsti ekonominę veiklą.

34 straipsnis

Savarankiškai dirbančių asmenų profesinis ir geografinis judumas

Specialų leidimą gyventi turintis savarankiškai dirbantis pasienio darbuotojas turi teisę į profesinį ir geografinį judumą Šveicarijos ir kaimyninių valstybių pasienio zonos. Iš anksto išduoti preliminarūs šešių mėnesių leidimai gyventi (pasienio darbuotojų atveju – specialūs leidimai) suteikia teisę tik į geografinį judumą.

PROTOKOLAS DĖL NEPAGRINDINIO GYVENAMOJO BŪSTO DANIJOJE

„Susitariančiosios Šalys sutinka, kad Europos bendrijos steigimo sutarties Protokolas Nr. 1 dėl nekilnojamojo turto įsigijimo Danijoje taip pat taikomas šiam Susitarimui Šveicarijos piliečiams įsigyjant nepagrindinį gyvenamąjį būstą Danijoje“

PROTOKOLAS DĖL ALANDŲ SALŲ

„Susitariančiosios Šalys sutinka, kad Suomijos stojimo į Europos Sąjungą akto Protokolas Nr. 2 dėl Alandų salų taip pat taikomas šiam Susitarimui“

BAIGIAMASIS AKTAS

Igaliojami asmenys, atstovaujantys

BELGIJOS KARALYSTEI,

DANIJOS KARALYSTEI,

VOKIETIJOS FEDERACINEI RESPUBLIKAI,

GRAIKIJOS RESPUBLIKAI,

ISPANIJOS KARALYSTEI,

PRANCŪZIJOS RESPUBLIKAI,

AIRIJAI,

ITALIJOS RESPUBLIKAI,

LIUKSEMBURGO DIDŽIAJAI HERCOGYSTEI,

NYDERLANDŲ KARALYSTEI,

AUSTRIJOS RESPUBLIKAI,

PORTUGALIJOS RESPUBLIKAI,

SUOMIJOS RESPUBLIKAI,

ŠVEDIJOS KARALYSTEI,

JUNGTINEI DIDŽIOSIOS BRITANIJOS IR ŠIAURĖS AIRIJOS KARALYSTEI,

EUROPOS BENDRIJAI

ir

ŠVEICARIJOS KONFEDERACIJAI,

1999 birželio 21 d. susitiko Liuksemburge, kad pasirašytų Europos bendrijos bei jos valstybių narių ir Šveicarijos Konfederacijos susitarimą dėl laisvo asmenų judėjimo, priėmė toliau išvardytas Bendrąsias deklaracijas, kurios pridedamos prie šio Baigiamojo akto:

- Bendroji deklaracija dėl bendro paslaugų teikimo liberalizavimo,
- Bendroji deklaracija dėl iš tarnauto laiko pensijų buvusiems Europos Bendrijų institucijų darbuotojams, gyvenantiems Šveicarijoje,
- Bendroji deklaracija dėl Susitarimo taikymo,
- Bendroji deklaracija dėl tolesnių derybų.

Jie taip pat atkreipė dėmesį į toliau pateiktas prie šio Baigiamojo akto pridėtas deklaracijas:

- Šveicarijos deklaracija dėl Susitarimo atnaujinimo,
- Šveicarijos deklaracija dėl migracijos ir prieglobsčio politikos,
- Šveicarijos deklaracija dėl architektų diplomų pripažinimo,
- Europos bendrijos ir jos valstybių narių deklaracija dėl I priedo 1 ir 17 straipsnių,
- Deklaracija dėl Šveicarijos dalyvavimo komitetuose.

Priimta tūkstantis devyni šimtai devyniasdešimt devintų metų birželio dvidešimt pirmą dieną Liuksemburge.

BENDROJI DEKLARACIJA
dėl bendro paslaugų teikimo liberalizavimo

Susitariančiosios Šalys įsipareigoja kuo greičiau pradėti derybas dėl bendro paslaugų teikimo liberalizavimo pagal *acquis communautaire* nuostatas.

BENDROJI DEKLARACIJA
dėl ištarnauto laiko pensijų buvusiems Europos Bendrijų institucijų darbuotojams, gyvenantiems Šveicarijoje

Europos Bendrijų Komisija ir Šveicarija įsipareigoja surasti tinkamą sprendimą problemai dėl dvigubo ištarnauto laiko pensijų buvusiems Europos Bendrijų institucijų darbuotojams, gyvenantiems Šveicarijoje, apmokestinimo.

BENDROJI DEKLARACIJA
dėl susitarimo taikymo

Pagal tarpusavyje sudarytą susitarimą Susitariančiosios Šalys imsis būtinų priemonių taikyti *acquis communautaire* kitos Susitariančiosios Šalies piliečiams.

BENDROJI DEKLARACIJA
dėl tolesnių derybų

Europos bendrija ir Šveicarijos Konfederacija skelbia apie savo ketinimą pradėti derybas siekiant sudaryti susitarimus bendrų interesų srityje, pvz., dėl 1972 m. Laisvosios prekybos susitarimo 2 protokolo atnaujinimo ir Šveicarijos dalyvavimo tam tikrose Bendrijos mokymų, jaunimo, žiniasklaidos, statistikos ir aplinkos apsaugos programose. Užbaigus dabartines dvišales derybas, šių derybų parengiamieji darbai turėtų vykti sparčiai.

ŠVEICARIJOS DEKLARACIJA**dėl susitarimo atnaujinimo**

Šveicarija pareiškė, kad per septintus Susitarimo taikymo metus ji nuspręs dėl Susitarimo atnaujinimo, remdamasi vidaus procedūromis.

ŠVEICARIJOS DEKLARACIJA**dėl migracijos ir prieglobsčio politikos**

Šveicarija dar kartą patvirtina savo pageidavimą stiprinti bendradarbiavimą su ES ir jos valstybėmis narėmis migracijos ir prieglobsčio politikos srityje. Todėl Šveicarija pageidauja dalyvauti ES prieglobsčio politikos koordinavimo sistemoje bei siūlo pradėti derybas dėl konvencijos, galiosiančios kartu su Dublino konvencija (1990 m. birželio 15 d. Dubline pasirašytos Konvencijos, nustatančios valstybę, atsakingą už vienoje iš Europos Bendrijų valstybių narių pateiktų prieglobsčio prašymų nagrinėjimą), sudarymo.

ŠVEICARIJOS DEKLARACIJA**dėl architektų diplomų pripažinimo**

Šveicarija ketina siūlyti Susitarimo dėl laisvo asmenų judėjimo Jungtiniam komitetui, kai tik jis bus sudarytas, priimti sprendimą dėl Šveicarijos taikomųjų mokslų universitetų išduotų architektų diplomų įtraukimo į Susitarimo dėl laisvo asmenų judėjimo III priedą pagal 1986 birželio 10 d. Direktyvos 85/384/EEB nuostatas.

EUROPOS BENDRIJOS IR JOS VALSTYBIŲ NARIŲ DEKLARACIJA**dėl I priedo 1 ir 17 straipsnių**

Europos bendrija ir jos valstybės narės pareiškia, kad Susitarimo I priedo 1 ir 17 straipsniai nepažeidžia *acquis communautaire* dėl trečiosios šalies pilietybę turinčių darbuotojų komandiravimo dirbti į užsienį sąlygų, atsižvelgiant į paslaugų teikimą tarpvalstybiniu mastu.

DEKLARACIJA**dėl Šveicarijos dalyvavimo komitetuose**

Taryba sutinka, kad Šveicarijos atstovai gali dalyvauti stebėtojų teisėmis šių komitetų ir ekspertų darbo grupių posėdžiuose, jei juose aptariami klausimai jiems aktualūs:

- Mokslinių tyrimų programų komitetuose, įskaitant Mokslinių ir techninių tyrimų komitetą (MTTK),
- Administracinėje darbuotojų migrantų socialinės apsaugos komisijoje,
- Koordinacinėje aukštojo mokslo diplomų tarpusavio pripažinimo grupėje,
- Patariamuosiuose oro maršrutų ir konkurencijos taisyklių taikymo oro transporto srityje komitetuose.

Komitetams balsuojant, Šveicarijos atstovai nedalyvauja.

Jeigu kiti komitetai sprendžia šiais susitarimais numatytų sričių klausimus, kuriuos įgyvendindama Šveicarija perėmė *acquis communautaire* arba kitas panašias priemones, Komisija konsultuosis su Šveicarijos ekspertais pagal EEE susitarimo 100 straipsnyje nurodytą tvarką.
